

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

11-12

2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 1302 sahifa, 5-dekabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent Arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna GF universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), dotsent
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Взаимодействие реального и финансового сектора экономики в современных условиях.....	12
Шарипов Конгратбай Авезимбетович, Зайнутдинова Умида Джалаловна	
Развитие исламских банковских продуктов в коммерческих банках.....	19
Иноятова Камола Фуркатовна	
Kreditlashda risklarni boshqarish usullaridan foydalanish.....	23
Abdullayeva Sharbat, Abdullayeva Nozima	
Korxonalarning tashqi iqtisodiy faoliyatdagi raqobatdoshligini ta'minlashda marketingdan foydalanish.....	29
Axmedov Ikrom Akramovich	
Hududlarda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning zamonaviy tahlili	36
Butaboyev Maxamadjon, Gaibnazarova Zumrat Talatovna	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari	41
Yavmutov Dilshod Shoyimardonkulovich	
Zamonaviy ekoshaharlar barpo etish va uni tatbiq etish zaruriyati.....	47
Zikrullayev Valixon G'aybullayevich	
Indian Festivals and Nature Conservation: Connecting People for Sustainability	52
Nigora Saidmuradova Aslamovna, Anil Kumar	
Financing clean energy projects in different ways.....	59
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobri ogli	
Теоретические основы развития социальной инфраструктуры.....	67
Алимова Муниса Юльчиевна	
O'zbekistonda tadbirkorlik subyektlarining raqamli marketingdan foydalanish holati va rivojlanish tendensiyalari.....	71
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
Aholiga bank xizmatlarini ko'rsatish tizimini takomillashtirish	81
Uskanov Eldor	
Investitsiya loyihalarini islom moliya instrumentlari orqali moliyalashtirish yo'llari	86
Haydarov O'ral Axmadovich	
"Yashil" iqtisodiyotga o'tishda esg omillar asosida investitsiya kiritishning o'rni va ahamiyati	93
Nosirov Egamqul Ismailovich	
"Enesses" MChJ da marketing muhitini tahlil qilish va takomillashtirish.....	100
Musyeva Shoirazimovna	
Использование информационных и коммуникационных технологий в совместных образовательных программах: проблемы и решения.....	107
Ташева Севара Равшановна	
Iqtisodiy globallashtirishning nazariy asoslari.....	111
Abduraxmonov Farxod Abdufarmonovich	
Sanoat korxonalari samaradorligini oshirishning nazariy-amaliy asoslari.....	117
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Fiskal siyosat va soliq to'lovchilar faoliyatini tartibga solishning nazariy masalalari	122
Isroilov Bohodir Ibragimovich, To'rayev Alijon Akmal o'g'li	
Bank daromadlarini oshirishda masofaviy bank xizmatlarini tutgan o'rni.....	128
Xudoyorov O. O.	
Elektron savdo korxonalarida buxgalteriya hisobini tashkil etish	132
Po'latov Xudoyberdi O'ktamovich	
Ekonometrik modelashtirish asosida mavsumiylikning turistik mahsulotlar ishlab chiqarishga ta'sirini kamaytirish usullari.....	135
Xamzayeva Dilfuza Samarovna	
Yuridik shaxslar soliq yukining shakllanish omillari va uni optimallashtirish muammolari	141
Abduturopov Jasurbek Nozimjonovich	
Tadbirkorlik risklari tavsifi va tasniflashning nazariy masalalari	148
Bektemirov Abdumalikovich	
Urban farming.....	151
Ahmedova Ziyodahon Saydulloxon qizi, Askarov Hasanboy Holdorovich	
A Foreign Experience of Forming Small Business and Private Entrepreneurship Infrastructures (An Example of Usa).....	153
Kosimov Sardor Dilmurodovich, Akbarov Abdulkhamid Akmal ugli	

Principal Protected Notes on the credit rating of National Bank of Uzbekistan	159
Abdugʻaniyev Abdulaziz Alisher oʻgʻli	
Features and Challenges of Digital Transformations in the Service Sector	164
Kurbanova Maftuna Lazizovna	
Kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga taʼsir etuvchi omillar.....	170
Kurbonov Jasurbek Pozilovich	
Jamoat transport tizimini raqamli texnologiyalarni joriy etish va ulardan foydalanishning dolzarbligi.....	173
Kushakova Maʼmura Narimanovna	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	176
Nosirov Javlonbek Jamoliddin oʻgʻli, Raxmatov Ziyodullo Nosirovich	
Financing clean energy projects in different ways	179
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobri ogli	
Oʻzbekistonning mehnat migratsiyasidagi hamkorligi haqida baʼzi mulohazalar (Qozogʻiston va Rossiya misolida)	187
Azamatova Gulmira Bayirbekovna	
Assessment of management effectiveness in ensuring economic and financial stability	191
Akramova Aziza Abduvohidovna	
Международное сотрудничество Республики Узбекистан в сфере образования	196
Жамалова Гулнора Гуломовна, Айматова Фарида Хуразовна	
Oʻzbekistoning ekologik muammolariNI bartaraf etish va yashil iqtisodiyotga oʻtish yoʻnalishlari.....	202
Aliyev Azim Tolip oʻgʻli	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	205
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли	
Qashqadaryo viloyatida tabiiy resurslardan foydalanish istiqbollari	211
Xoʻjanova Gulshoda Otamurodovna	
Raqamli marketing strategiyalarining raqamli iqtisodiyotda isteʼmolchilar xulq-atvoriga taʼsirini tahlil qilish.....	214
Raxmatova Sitara Shuxratjon qizi	
Oʻzbekiston Respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini takomillashtirish.....	221
Xudayberganova Zarofat Zaxidovna	
Oʻzbekistonda kichik va oʻrta biznesni rivojlantirishda ichki va tashqi muhit.....	227
Saypullayev Ilhomjon Abduraxmonovich	
Buxgalteriya axborotining sifat tavsiflari	233
Raxmatova Shaxnoza Shukurovna	
Роль и значение логистики в развитии коммерческой деятельности торговых предприятий	240
Маматкулова Шоира Джалоловна	
Uzum yetishtirishning tashkiliy-huquqiy munosabatlari va sohani rivojlantirish imkoniyatlari.....	245
Boltayev N. N.	
Tashqi savdo jarayonlarini tashkil qilishning nazariy uslubiy asoslari.....	249
Qurbonov A. U.	
Korxonalarda pul mablagʻlari auditini takomillashtirish yoʻllari.....	254
Karamatova Noiba Xusniddinovna	
Kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini oʻziga xos xususiyatlari.....	259
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
Агротуризм как источник дополнительного дохода для фермеров в самаркандской области.....	263
Анваров Нодир Аллаёрович, Назарова Раъно Рустамовна	
Tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish istiqbollari	272
Absamatov Askar Ergashovich	
Kichik biznes subyektlari faoliyatida mikromoliyaviy xizmatlar koʻrsatishning zamonaviy holati.....	277
Yusupov Abbosxon Aliyevich	
The Experience of The Japanese State in Increasing Investment Activity in Uzbekistan.....	285
Satoshi Sugahara, Ochilov Bobur	
Paxta-toʻqimachilik klasterlarida sotish baholarining tahlili.....	292
Nazarova Maryam Sharipovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna	
Tadbirkorlik subyektlari eksportida raqamli platformalardan foydalanish strategiyalari.....	297
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
Tijorat banklarida xalqaro iqtisodiy sanksiyalar va eksportga taqiqlar bilan bogʻliq risklarni baholash va kamaytirish matritsasining metodologiyasi	304
Keldiyorov Shohruh Ilyos oʻgʻli	

Sotish jarayonlari hisobini buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari asosida takomillashtirish.....	308
Eshmuradov Ulug'bek Tashmurotovich	
Tijorat banklari faoliyatida transformatsiyalanish jarayonlarining asosiy yo'nalishlari.....	313
Bekmurodov Abbos Amiriddinovich	
Agroklastarlarda moliyaviy natijalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.....	318
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Toshpulatov Jalil Baxodirovich	
Tijorat banklarida investitsiya siyosatini amalga oshirishning muhim jihatlari.....	324
Abiyev Davron Ilxomovich	
Проблемы и решения при оптимизации финансового моделирования деятельности предприятия	331
Юлдошева Гулноза Абдинабиевна	
Hududiy iqtisodiy xavfsizlik va uning asosiy xususiyatlari.....	336
Raximov E. N.	
Boshqarish sifatining iqtisodiy mohiyati va uni rivojlantirish masalalari	343
Shoyev Davronbek Axmadjonovich, Ahmadjonova Gulsanam	
Важность данных о движении затрат для повышения эффективности управления предприятием.....	346
Расулова Ш. X.	
Korxonalar daromadlariga ta'sir qiluvchi risklarning tahlili	351
Sa'dullayev Oybek Turdiali o'g'li	
Xalqaro standartlar asosida daromadlar hisobini tashkil etish.....	364
Abdusaidov Sanjar Jaloliddin o'g'li	
Выработка страховой системы защиты владельцев депозита.....	368
Узакова Камола Бехзодовна	
Обзор законодательных и регуляторных положений по введению и регулированию Исламской банковской деятельности в юрисдикции Республики Казахстан	372
Ёркулов Умиджон	
Перспективы развития производства и экспорта плодоовощной продукции в Узбекистане	378
Узганбаева Дилноза Тохтасиновна	
Перспективы развития государственного управления высшим образованием в условиях функционирования рынка	382
Умаров Диёр Равшанович	
O'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o'ziga xos xususiyatlari	388
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
Qishloq joylarda xizmat ko'rsatish sohasi orqali aholini ish bilan bandligini ta'minlash istiqbollari.....	393
Taylakova Dilafro'z Baymamatovna	
Увеличение привлекательности инвестиций в туристической отрасли через стратегическое финансирование	399
Хусниддинов Нуриддин	
Agrobiznesni innovatsion rivojlantirish loyihalarini moliyalashtirishning metodologik asoslari.....	402
To'ychiyev Abduraxmon G'ofurovich	
Virtual bank – kelib chiqishi va moliyaviy xizmatlar kelajagi.....	406
Nabiyeva Feruza Odilovna	
Проблемы и перспективы развития депозитных операций коммерческих банков Республики Узбекистан	411
Холмирзаев Эльбек Бахтиерович	
Smart-shartnomalar – raqamli marketingning zamonaviy texnologiyalaridan biri sifatida	415
Yahyojonov N. B.	
Banklarda depozit operatsiyalarini hisobini yuritish tartibi.....	420
Mirzayeva Xilola Jaloliddin qizi	
Kichik biznes korxonalariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning iqtisodiy samaradorligi	424
Mamanazarova N. J., Jamilova N. X.	
Проблемы привлечения финансирования за счет корпоративных облигаций	429
Рахмедова Мадинахон Нусрат кизи	
Формирование финансовой стратегии местных бюджетов	433
Примова Н. И.	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini soliqqa tortishning dolzarb muammolari va ularning yechimlari	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
O'zbekistonda hududlar kesimida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish holati.....	445
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Experience of Islamic financial organizations in CIS countries and opportunities to use it effectively in Uzbekistan	450
Sattarova Dilfuza Dilshodbekovna	

Qashqadaryo viloyati hududlarining vertikal o'sish holati va xususiyatlari	456
Erkayeva Gulbaxor Panjiyevna, Raximova Madina Shuxrat qizi	
Innovatsion o'sishga inson kapitali ta'sirining zamonaviy yondashuvlari.....	462
Ostanov Egamberdi, Ostanova Mashxura Egamberdiyevna	
Kapital bozorida institutsional investorlar sifatida sug'urta kompaniyalari ishtiroki	466
Omonov Sardor O'lmasovich	
Tadbirkorlik subyektlarining raqamli transformatsiyasining asosiy va muhim jihatlari.....	472
Nutfulloyev Tolib G'olib o'g'li	
Korxonalarda korporativ madaniyatni rivojlantirish asoslari.....	478
Sadikova Muslima Alisher qizi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ga muvofiq moliyaviy hisobotlarni tuzish usullari.....	483
Sabirova Zaynab Qadambayevna	
Фондовые рынки и финансовая грамотность: путь к финансовому осознанию	488
Режаббаев Сарвар Умархонович	
Turistik korxonalarda yashil innovatsion mahsulotlar orqali samaradorlikni oshirish.....	491
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Milliy kapital bozorida korporativ qimmatli qog'ozlar amaliyoti tahlili.....	497
Otaxonova Shohyora	
Aholining turmush farovonligini yashlashning ijtimoiy-iqtisodiy masalalari	502
Qobilova Shaxnoza	
Surxondaryo viloyatida sug'oriladigan yerlardan foydalanish holatining statistik tahlili	505
Sharifi Abdul Fatah	
Economic and Social Significance of Personnel Management in Manufacturing Enterprises: A Dual Dimension Analysis.....	512
Sarimsakov Baxtiyor Rahmonjanovich	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozorining rivojlantirish istiqbollari	518
Usmanov Zayniddin Berdirasulovich	
Qurilish tashkilotlarida xodimlarning innovatsion faolligini oshirish yo'llari	523
Usmanov Ixom Achilovich	
Investitsiya jozibadorligini baholashning o'ziga xos jihatlari va metodlari.....	527
Uroqboyeva Farzuna Axmadjonovna	
Mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida sanoat 4.0 ning roli: tahlil va natijalar	532
Xujaxonova Sitara Baxtiyor qizi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida qishloq joylarda davlat xususiy sherikchilik asosida raqamli xizmatlarni takomillashtirish.....	537
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
Kichik firmalar raqobatbardoshligini oshirishning mintaqaviy muammolari (Xorazm viloyati misolida)	542
Vaisov Dilshod Ibodullayevich	
"Sam Antep Gilam" mchjda marketingni boshqarishni takomillashtirish yo'llari	549
Usmonova D. I.	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	555
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Factors for the Development of The Industrial Sector of the Economy	559
Zakhidov Nodir Umidjanovich	
Mintaqa tumanlararo xo'jalik yurituvchi subyektlar qo'shma biznesini konvergent modeli	563
Yusupov Fayzulla Yakubovich	
Aholini biznesga jalb qilishda tijorat banklarining roli.....	567
Yaxshimuratova Xasiyat Xudaybergenovna	
Mahalliy gastronomik turizmni rivojlantirishda nazariy asoslar.....	571
Sultonov B. A.	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	575
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich	
Проблемы привлечения иностранных инвестиций в инновационном развитии экономики Узбекистана.....	580
Хамракулова О. Д., Халмурзаев М., Аликулов С. А.	
Тенденции развития жилищного строительства.....	585
Алиева Зилола Маматвалиевна	
Учет и анализ производственных затрат на предприятиях	589
Аделя Азаматовна Нематова, Ибрагимов Мансур Мардонович	

Meva-sabzavotchilik klasterlarini rivojlantirishda xorij tajribasi.....	592
Botirov Erkinjon Xayitovich	
Zamonaviy xizmat ko'rsatish bozori: xalqaro tendensiyalar va uy-joy fondi muammolari sarhisobi.....	598
Sanakulova Barnogul Rizakulovna, Berdiyeva Dilfuza Axatovna	
Роль рынка капитала в обеспечении макроэкономической стабильности Республики Узбекистан	605
Дадаханова Саида Махаммаджон кизи	
Iqtisodiyotning xususiy sektorida inson resurslarilarni moddiy rag'batlantirishni takomillashtirishda xorij tajribasi.....	608
Baxtiyorova Umida Ulug'bek qizi	
Korxonalarning investitsiya faolligini ta'minlashda soliqlarning rag'batlantiruvchi rolini oshirish xususiyatlari.....	613
Ilyasova Barno Axmadovna	
Dunyo davlatlari iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish tendensiyalari.....	618
Imomaliyeva Mohizoda, Raxmatullayev Lazizbek Nematullo o'g'li	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства	623
Дурманов Акмал Шаймарданович	
Sanoat korxonalarida iqtisodiy resurslar mohiyatini tavsiflovchi tushunchalar	628
Doniyorova Shaxnoza Doniyorovna	
Mikromoliyalash tashkilotlari faoliyatining operatsiyalar tahlili.....	633
Kamalov Shuxrat Kamalovich	
Temiryo'l transporti sanoat kompleksi korxonalarida ijtimoiy va mehnat munosabatlarini takomillashtirishning nazariy va uslubiy asoslari.....	637
Kadirova Sharofat Amonovna	
Qishloq xo'jalik korxonalarida xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini takomillashtirish masalalari	645
Yuldashev Sherali Xayitovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Анализ экологических факторов и их влияние на финансовую безопасность страны.....	650
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Superior directions, modern trends and prospects for the development of the financial market.....	655
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna, Raximova Umida Rabbimovna	
Kichik biznesning eksport salohiyatini oshirishda jahon tajribasi	659
Kambarova Sh. M.	
Theory and practice of evaluation of capital assets in Uzbekistan.....	665
Usmonov Bunyod	
Xizmat ko'rsatish sohasini asosiy tarmoqlariga yo'naltirilgan global investitsiyalar holati va prognozini tahlili	668
Muxammadiyev Kamoliddin G'ulomiddinovich	
Методологические основы банковского кредитования и классификация факторов, влияющих на особенности получения кредитов	672
Каримова Азиза Махмадризовна	
Sanoat salohiyati va omillar unumdorligini iqtisodiy-statistik baholash usullari.....	676
Kasimov Azamat Abdulkarimovich	
Цифровизация банков: риски и стратегии управления финансовыми активами в цифровой эпохе.....	682
Кодиров Бобур	
Davlat-xususiy sherikligi asosida iqtisodiyot tarmoqlarining investitsion salohiyatini oshirishning o'rta muddatga mo'ljallangan istibollari (O'zbekiston temiryo'llari AJ misolida)	689
Qodirov Jasurbek Sharofitdinovich	
Banklarda mummoli kreditlar bilan ishlash: samarali strategiya va yondashuvlar	696
Mirsaliyev Erkin Ergashevich	
Agrosanoat ishlab chiqarishining raqobatbardoshligini oshirish va uning innovatsion rivojlanish bilan o'zaro bog'liqligi	700
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich, Muxtorova Oydin Sayfiddin qizi	
Hududlar iqtisodiyotini oshirishda investitsiyalarning roli	707
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
Xizmat ko'rsatuvchi korxonalarning iqtisodiy salohiyatini shakllantirish mexanizmlari	712
Erdonov Muhammadamin Erdon o'gli, Ibragimov Shoxrux Baxtiyorovich, Ataqulov Jahongir Valijon ug'li	
Sug'urtada andarrayting xizmatini (ARDL) modeli tahlili asosida takomillashtirish	717
Mirzoyev Sayfullo Fayzulloyevich	
Роли банков в повышении привлекательности инвестиционной среды в Узбекистане.....	727
Насиров Дилшод Фарходович	

Пути улучшения инвестиционного климата в Республике Узбекистан	731
Нозимов Элдор Анварович, Санатиллоев Ферузшоҳ Бахтиёр угли	
Iqtisodiyot, atrof-muhit, jamiyat va madaniyat o'rtasidagi muvozanatga – obodonlashtirish xizmatlarining ta'siri.....	737
Norkulova Dilfuza Zoxidovna, Xayitov Jamshid Xolvoyevich	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	741
Нуриллаев Раҳмат Ярашевич, Нуриллаев Шердил Жамолиддин угли	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda tovar-moddiy zaxiralar manbalari va ularni shakllantirish amaliyoti	747
Nurmanov Ulugbek Anorbayevich	
Yer rentasi mulkchilik munosabatlari rivojlanishning zaruriy sharti sifatida.....	752
Abdunazarov O.	
Формирование и развитие цифровой экономики (на примере российской федерации и Республики Узбекистан)	756
Ким П. В.	
Tijorat banklari korporativ boshqaruvida bank xizmatlari samaradorligini	760
Kudratov Sunnatulla Ropijanovich	
Tijorat banklari depozit siyosatining banklar resurs salohiyatini oshirishdagi roli	764
Jo'rayev Isroil Ibrohimovich	
Ways of Development of Electronic Commerce in Uzbekistan	770
Javlijev Nuriddin Bektemir o'g'li	
Hydro Energy as the Important Factor of the "Green Economy"	775
Isroilov Xusanboy Ibrohimjon o'g'li	
Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirish	781
Isomiddinov Sherzod Sirojiddin o'g'li, Azamatova Nozima Jaxongirovna	
Mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligi (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida).....	784
Halimova Dilora Olimboyevna	
Davlat qimmatli qog'ozlari bo'yicha daromadlilik egri chizig'ini aniqlashning fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirishdagi ahamiyati	787
Hakimov Hakimjon	
Intellectual mulkni boshqarish jarayonlari o'rganishning nazariy muammolari.....	793
Tirkashyev Farhod Mahmudovich	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	796
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova	
Роль Среднеазиатских коллекций в развитии музеев России	801
Абдуллаева Нигора Санжаровна	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	804
Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	
Oliy ta'lim tizimida talabalar bilimni yuksaltirish jarayoni: muammolar va yechimlar	808
Hakimov Nazar Hakimovich, Vaxobova Marg'uba Abduxamidovna	
Yashil iqtisodiyot: mazmun mohiyati, nazariya va amaliyot	812
Yuldashev Mutallib Ibroximovich	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozori tahlili	819
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
"HAVAS COMFORT MEDEL" MChJda marketing xizmatini tashkillashtirish va uning samaradorligini oshirish yo'llari	823
Musyeva Shoirazimovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini soliqlar vositasida rag'batlantirishning klassik nazariyalaridan foydalanish imkoniyatlari.....	831
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	
Yoshlarning ish bilan bandligini ta'minlashning asosiy yo'nalishlari.....	837
Mamaraximov Bekzod Erkinovich	
Chakana bank xizmatlarini rivojlantirish hududlar barqaror rivojlanishining omili sifatida	841
Niyozov Zuxur Davronovich	
Raqamli texnologiyalar asosida oziq-ovqat ta'minoti zanjirini rivojlantirish omillari	845
Yusupov Muxiddin Soatovich	
O'zbekistonda korporativ kreditlash amaliyotini rivojlantirish orqali investitsiya jalb qilish imkoniyatlari.....	855
Asatullayev Alisher	
Davlat budjeti jarayonini takomillashtirish masalalari	860
Ataxanov Bekpo'lat Abdullayevich	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства	866
Дурманов Акмал Шаймарданович	

Yuridik shaxslar mol-mulkini soliqqa tortishni rivojlantirish yo'llari	872
Gadayev Jaxongir Muhammadi o'g'li	
Some Principle Issues in the Effective use of Budget Funds in Universities	876
Khairiddinov Sh. B.	
Directions of Using Negotiations in Keeping Peace and Ensuring Stability in Society	879
Kholdarova Fariza Tukhtabaevna	
Elektrotexnika sanoati korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanish.....	883
Mamayusupova Mashxura Sodiqovna	
Elektron tijoratning zamonaviy iqtisodiyotga ta'sirini o'rganish va uni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini aniqlash	887
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
Foreign Direct Investment and Electricity Consumption During Uzbekistan's Green Transition	896
Nurbek Khalimjonov	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarini qarz kapitali orqali moliyalashtirishni takomillashtirish	902
Obломуродов Нарзулло Наймович, Шавкатов Наврузбек Шавкатович	
Mol-mulk solig'ining soliqqa tortish tartibini takomillashtirish	910
Poyonov Bobur Bekmurod o'g'li	
Konfutsiychilik axloqiy negizlarida olamiy tartibot.....	916
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna	
"Yashil iqtisodiyot"ni joriy etish istiqbollari	923
Saloxov Sirojiddin Sadriddin o'g'li	
Investitsiyaning iqtisodiy mohiyati va O'zbekiston iqtisodiyotida tutgan o'rni.....	928
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
O'zbekiston qishloq hududlarida maishiy xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish.....	933
Sharifov Shuhrat Saidahmadovich	
Exploring Big Data Applications for Knowledge Management in Higher Education Administration.....	936
Shakhzod Saydullaev	
O'zbekiston sug'urta bozorida qayta sug'urta faoliyatini rivojlantirish istiqbollari.....	944
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Ekologik turizmning turlari va uni tashkil etishda tabiiy resurslarning ahamiyati.....	950
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li	
Mamlakatga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion jozibadorlikni oshirish istiqbollari	954
To'laganova Ruhshona Farrux qizi	
Raqamli iqtisodiyotga o'tish sharoitida maktabgacha ta'lim xizmatlarini holati	959
Umurzakova Dilnoza Egamberdiyevna	
Issues of Improving Production Cooperation in the Industry Network of Our Country	964
Xomidov Mirodiljon Xasanboy o'g'li	
Foydaning soliq obyektini sifatida shakllantirish zaruriyati.....	971
Yo'ldasheva Mohiraxon Ochestva	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	975
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning yangi tizimi sharoitida soliq nazorati.....	980
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
"Ijtimoiy himoya yagona reyestri" axborot tizimining aholini ijtimoiy himoya qilishdagi o'rni.....	984
Aliyev Ma'ruf Komiljon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'nalishlari.....	991
Baxriyev Dilshod Rizvonkulovich	
Анализ влияния цифровой экономики на эффективность налоговых органов	996
Бобомуротова Манзура Панжи кизи	
Tadbirkorlik muhitini yaxshilash orqali kambag'allikni qisqartirish va aholi daromadlarini oshirishning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati.....	1000
Irmatova Lola	
Korxonalarda pul mablag'lari auditini takomillashtirish yo'llari.....	1005
Karamatova Noiba Xusniddinovna	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	1010
Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	
Yashil iqtisodiyotga o'tish ekologik barqarorlikning muhim omilidir	1014
Yuldashev Farhodbek Abdumutalibovich	
Strategik boshqaruv hisobini tashkil etish asoslari va tamoyillarini takomillashtirish.....	1017
Pardayeva Shahnoza Abidinabiyevna	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане	1022
Пулатова Сурайё Юлдашевна	

Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida oilaviy korxonalarining xizmatlar ko'rsatish sohasidagi o'rni va funksiyalari.....	1026
Tog'ayeva Dilnoza Azamatovna	
Совершенствование методологии исследования демографических процессов.....	1031
Тула Нодирбек Баходир угли	
Инновационные технологии в сфере страхования.....	1037
Хайдарова Нигинахон Шухрат кизи	
Iqtisodiyotni innovatsion isloh qilish sharoitida yer hisobini yuritishning ahamiyati.....	1042
Hojiyev Qo'chqor Mamadiyorovich	
Qattiq maishiy chiqindilarni utilizatsiya qilish orqali qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan keng foydalanishni takomillashtirish.....	1047
Sherqulov Nodir Erkin o'g'li	
Мировой опыт использования денежных и натуральных трансфертов в социальном обеспечении.....	1052
Гулноза Тохировна Самиева	
Davlat xaridlarini amalga oshirish orqali raqobatni rivojlantirish yo'llari.....	1057
Majidov Nizomjon	
Raqamli iqtisodiyot davrida kontent marketingdan foydalanish va uning bosqichlari.....	1064
Tohirjonov Ahmadjon Tohirjon o'g'li, Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna	
Aksiyadorlik jamiyatlari kapitalini shakllantirish manbalari va usullarini takomillashtirish.....	1070
Norqulov Mirsaid Tulqin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasida investitsion jozibadorlikni oshirish zaruriyati.....	1075
Badalov Jamshid Jamolovich	
Foyda solig'i tushumi va uning O'zbekiston soliq-budjet tizimidagi ahamiyati.....	1080
Shirinov Sabir Erkinovich	
O'zbekistonda davlat korxonalari aksiyalarini moliya bozorlarida sotishni jadallashtirish yo'nalishlari.....	1084
Anvar Eshmatov	
Baliqchilik xo'jaliklarida xodimlar bilan hisob-kitoblar hisobining tashkiliy va uslubiy jihatlarini.....	1088
Ametova Nasiba Danilovna	
Tijorat banklari tomonidan eksportyor korxonalarining kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	1092
Bayjanova Gozzal Sarsengaliyevna	
Digital Transformation of Tax Systems.....	1096
Boburjon Turanboyev Qodirjon o'g'li, Musabekov Sherali Nazarali o'g'li	
Yangi O'zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy-iqtisodiy faolligini oshirish yo'nalishlari.....	1101
Raxmonova Aziza Tolibovna	
Transitioning to a Green Economy and Implementing Sustainable Technological Changes in Uzbekistan.....	1106
Umarov Elshod G'ulom o'g'li	
Texnik yo'nalishdagi oliy ta'lim muassasalari daromadlari tarkibi va ularning o'ziga xos jihatlari.....	1112
Yuldashov Elmurod Abdujalil o'g'li	
Совершенствование системы профессионального управления жилищно-коммунальным хозяйством Узбекистана.....	1116
Икромовна Ханифа Одилловна	
Sanoat korxonalarini kreditlash amaliyotining zamonaviy holati.....	1121
Kamalova Jamila	
O'zbekistonda davlat ishtirokidagi korxonalarining huquqiy maqomi va ularni isloh qilishning istiqbollari.....	1125
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'lari va ulardan foydalanish to'g'risidagi bajarilishlarga oid hisobotni tuzish va taqdim etish tartibi.....	1131
Ne'matov Oybek Ismatullayevich	
Предприятие автомобильной промышленности как объект реализации концепции устойчивого развития.....	1136
Туйчиев Комилжон Лазизович	
Tijorat banklari aktivlari diversifikatsiyasining nazariy ahamiyati.....	1143
O'ktamova Nozima Narzulla qizi	
Tijorat banklarida yangi masofaviy bank xizmat turlarini rivojlantirish.....	1146
Umarov Abdulquddus Abdilxatovich	
Некоторые вопросы эконометрической оценки CES – функций и их практическое применение в экономических задачах.....	1151
Шадиева Гулнора Мардиевна, Усманов Фарзод Шохрухович	
Использование искусственного интеллекта в спортивной индустрии.....	1158
Усманова Дилфузахон Иброхимовна	
The Role and Significance of Internal Audit as an Effective System of Internal Control in Business Entities.....	1163
Po'latov Sherzodbek Oybek o'g'li, Farmonov Ilhomjon Iqboljon o'g'li	

Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanishni takomillashtirish (Andijon viloyati misolida)	1168
Xolmatov Sanjarbek Xojimatovich	
O'zbekiston temir yo'l transport tizimi rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari	1174
Qilichev Umid Ibadullayevich	
Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi sharoitida raqamli banklar resurslarini oshirish choralari	1181
Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari kredit foiz stavkasini muvofiqlashtirish masalalari	1185
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
O'zbekistonda Islom banklari faoliyatini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	1191
Vasiyev Alisher Samiyevich, Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Islom iqtisodiyotining mohiyati	1197
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Budjet mablag'larini taqsimlanishi va maqsadli sarflanishida inson kapitalidan foydalanish va jamoatchilik nazoratining samaradorligi	1201
G'ofurov Bekzod Fayzulla o'g'li	
Maxsus iqtisodiy zonalar investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishda tarif va notarif mexanizmlaridan foydalanish imkoniyatlari	1207
Ja'sur Umirzoqov Artiqboy o'g'li	
Перспективное развитие промышленной кооперации между странами	1212
Назарова Раъно Рустамовна, Жартай Жанибек Маратулы	
Soliqlar yig'iluvchanligini oshirishga ta'sir etuvchi omillar	1218
Berdiyeva Uguloy Abduraxmanovna	
Ta'lim sifatini ta'minlash oliy ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirishning asosiy omili	1222
Nematov Inatillo Ubaydullayevich	
Aholiga ko'rsatiladigan bank xizmatlarini takomillashtirish	1228
Umurzakova Adiba Ochilovna	
Tijorat banklari resurslari shakllanishining manbalari va yo'llari	1232
Raxmanov Ilxom Xurramovich	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане	1238
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Пути эффективного использования внутренних инвестиций в национальной экономике	1242
Рафиева Зарина Хусановна	
Development of the Country's Economy Through the Development of the Stock Market in Developing Countries	1246
Akhmedov Doniyorbek	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotini rivojlanishi va uning asosiy yo'nalishlari	1250
Azizova Manzura Ibragimovna	
The theoretical importance of product cost reduction in industrial production	1254
Dilfuza Baxramovna Safarova	
Fond bozorlarining tashkil etilishi va rivojlanish tendensiyalari	1261
Shamsiyev O'ktam Sayfitdinovich	
Mamlakatda davlat tibbiyot muassasalarining tutgan o'rni va ularni rivojlantirish yo'nalishlari	1266
Sultonova Mushtariy Abdulabbosovna	
Obligatsiyalar bozorida banklarning ishtiroki va ahamiyati	1272
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li	
Milliy iqtisodiyotimizda investitsiya portfelini shakllantirishning nazariy asoslari	1277
Ibragimov Gafurjan Axmetovich	
Kompaniyalarning tashqi savdo faoliyatini moliyalashtirishning nazariy asoslari va xorij tajribasi	1282
Ibragimov Mansur Axmedovich	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida)	1286
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich	
Ключевые факторы успеха в мотивации и управлении проектными командами	1294
Мансурова Севара Мансуровна	
Mehmonxona biznesida CRM tizim xizmatlarini loyihalash	1297
Ishanxodjayeva Dilfuza Erkinovna	

KICHIK FIRMALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING MINTAQAVIY MUAMMOLARI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)

Vaisov Dilshod Ibodullayevich

Urganch davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada kichik firmalar raqobatbardoshligini oshirish xususiyatlari o'rganilgan, Xorazm viloyatidagi kichik firmalar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma asosida raqobatbardoshlikni oshirishning mintaqaviy muammolari tahlil qilingan, zaruriy xulosalar berilgan.

Kalit so'zlar: kichik biznes va xususiy tadbirkorlik, raqobarbardoshlik, kichik firmalar raqobatbardoshligini ta'minlash va oshirish, kichik biznesni rivojlantirish va raqobatbardoshliginin oshirishning mintaqaviy muammolari.

Abstract: In this article, the issues of increasing the competitiveness of small firms were studied, regional problems of increasing competitiveness were analyzed based on a survey of small firms in the Khorezm region, necessary conclusions were made.

Key words: regional problems of small business and private entrepreneurship, competitiveness, ensuring and increasing the competitiveness of small firms, developing small businesses and increasing their competitiveness.

Аннотация: В данной статье изучены особенности повышения конкурентоспособности малых фирм, проанализированы региональные проблемы повышения конкурентоспособности на основе опроса малых фирм Хорезмской области, сделаны необходимые выводы.

Ключевые слова: региональные проблемы обеспечения и повышения конкурентоспособности малого бизнеса и частного предпринимательства, конкурентоспособности, конкурентоспособности малых фирм, развития и повышения конкурентоспособности малого бизнеса.

KIRISH

Kichik biznes subyektlari raqobatbardoshligini ta'minlash va oshirish mintaqalarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish uchun muhim yo'nalish bo'lib, mintaqada raqobatbardosh kichik firmalar sonining oshishi ham yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni ko'payishiga, ham tadbirkorlik muhitini yaxshilanishiga hamda mintaqa makroiqtisodiy ko'rsatkichlarini oshishi, ishsizlikni kamaytirish hamda aholi daromadlarini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababdan nafaqat respublika darajasida, balki mamlakat mintaqalarida ham kichik biznes subyektlari raqobatbardoshligini ta'minlash va oshirish muammolari o'rganishga bugungi kunning dolzarb ilmiy – amaliy vazifalardan biri sifatida qaralmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Prezidentimiz tomonidan davomli tarzda kichik biznes subyektlari raqobatbardoshligini ta'minlash va oshirish maqsadida chiqarilgan qaror va farmonlari mazkur yo'nalishda ko'plab ijobiy omillarni shakllanishiga zamin yaratdi. "Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va uning samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4417-sonli qarori; "Raqobat muhitini yanada rivojlantirish va iqtisodiyotdagi davlat ishtirokini qisqartirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" PF – 6019 sonli Farmoni, "Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish, ishbilarmonlik muhitini yanada yaxshilash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" PQ – 5087 sonli qarori hamda "2022 – 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60 sonli Farmonlari shular jumlasidandir [1; 2; 3; 4].

Mamlakatimiz va mintaqalar hududiy xususiyatlarini inobatga olgan holda kichik biznes subyektlarni rivojlantirish, ularning raqobatbardoshligini oshirishning ilmiy-nazariy, tashkiliy-huquqiy va metodologik asoslari ko'plab iqtisodchi olimlar tomonidan o'rganilib, ilmiy-amaliy tadqiqot ishlari chop qilingan. Jumladan, "Turkiyada kichik va o'rta biznes vakillarining raqobatbardoshligi va raqobat ustunligini ta'minlashda klasterlashtirishning

ta'siri" mavzusida tadqiqotlar qilgan turk olimi Deniz Timurchin ham ushbu yo'nalishda ko'plab foydali izlanishlar va tahlillarni amalga oshirgan. Xususan, kichik firmalar raqobatbardoshligining ishlab chiqarish, ilmiy tadqiqot ishlari va sotuv faoliyati bilan bog'liq kriteriyalarga ajratgan holda tadqiq qilgani alohida e'tiborga loyiqdir. Jumladan, raqobatbardoshlikning ishlab chiqarish bilan bog'liq mezonlari (kriteriyalari) sifatida mahsuldorlik, mehnat unumdorligi, tannarx, ishlab chiqarishni moslashuvchanligi, ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanish darajasi, malakali, sifatli mehnat resurslari mavjudligini o'rgangan bo'lsa, ilmiy tadqiqot ishlari bilan bog'liq mezonlar sifatida yangilanuvchanlik, ilmiy tadqiqot ishlarini amalga oshirish, tajriba konstruktorlik ishlarini yuritish, texnologiya, laboriya imkoniyatlari bo'lsa, sotuv faoliyati bilan bog'liq mezonlariga sifat standartlariga moslik, yetkazib berishda tezkorlik, firma sotuvida eksport ulushi, firmaning bozor ulushi kiritgan ^[5]. Shuningdek, boshqa turk olimi Aydin Kayabashi tomonidan "Kichik va o'rta biznes firmalarida raqobatbardoshlikni shakllantirishda xaridorlar bilan o'zaro aloqalarni boshqarish" mavzusida amalga oshirilgan ilmiy izlanishlarda kichik firmalarning bir qancha o'ziga xosliklari keltirilgan. Bular:

- texnologik yangiliklarga tezkor moslashuv;
- ozroq investitsiya bilan ko'proq xodimni band qila olish;
- bozordagi talab bo'shliqlarini qisqa vaqt ichida to'ldira olish;
- talab shartlari o'zgarishlariga qulayroq moslashuv;
- ishlab chiqarishda tajriba o'rganish metodining ustunligi;
- barqaror ishlab chiqarishning imkonsizligi va boshqalar.

Ushbu o'ziga xosliklardan kichik va o'rta biznes subyektlarining raqobat ustunliklari va zayifliklari keltirib chiqarilgan. Kichik va o'rta biznes subyektlarining raqobat ustunliklari sifatida:

1. Xaridorlar va xodimlar bilan o'zaro yaqinroq munosabatlarni yo'lga qo'ya olishlik;
2. Savdo, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatishda yirik korxonalarga nisbatan moslashuvchanlik (elastiklik);
3. O'zlari mavjud bo'lgan bozor segmentini, uning xususiyatlari va shartlarini yaxshi bilishlik;
4. Tashqi muhitda bo'ladigan o'zgarishlarga vaqti va joyida moslasha olishlik.

Kichik va o'rta biznes subyektlarining raqobat zayifliklari sifatida esa kuchsiz raqobat, umumiy boshqaruvning yetishmasligi, strategik qarorlar qabul qilinishida ta'sischi, hamkorlar va xodimlar bilan to'liq kelishilmasligi, kuchli moliyaviy maslahatchi va mutaxassislarining yetishmasligi, mablag' yetishmasligi, moliyaviy rejalashtirishning yetishmasligi, banklar va boshqa moliyaviy tashkilotlardan yetarli yordam ololmaslik, moliyaviy bozorlardan yetarlicha foydalana olmaslik, mahsulotni takomillashtira olmaslik, ishlab chiqarish va sotuv orasidagi koordinatsiya yetishmasligi, zamonaviy sotuv imkoniyatlaridan foydalana olmaslik, ta'minot bo'yicha zarur va o'xshash materiallarni izlab topa olmaslik, ishlab chiqarish va omborlarning kichikligi va yetishmasligi, moliyaviy mustaqillikni yo'qotish va inqirozga uchrash riski, malakali xodimlarni yollay olmaslik, byurokratiya mavjudligi va qonunchilikning takomillashmaganligi ko'rsatib o'tilgan. Shuningdek, xaridorlar bilan o'zaro aloqalarni boshqarishni amalga oshirish asnosida korxona raqobatbardoshligini ta'minlash, ya'ni xaridorlar sadoqatini oshirishga intilish orqali, ham mahsulot (xizmat) sifatini yaxshilash, ham potensial xaridorlar sonini oshirishga harakat qilish lozimligi tadqiqot xulosasi sifatida berilgan ^[6].

Kichik biznes raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha izlanishlar olib borgan, rus iqtisodchisi Slivinskiy Yelisey Vladimirovichga ko'ra quyidagilar Rossiya Federatsiyasida kichik firmalar raqobatbardoshligini oshirishning asosiy muammolari sifatida tavsiflanishi mumkin:

- kreditlash amaliyotining kamligi, yuqori foiz stavkalari va nomaqbul kreditlash shartlarining mavjudligi;
- bank sektori xizmatlari narxining yuqoriligi, kichik firmalarda banklarga nisbatan ishonchning shakllanmaganligi;
- yirik biznes vakillariga yuqori shart shartlar yaratilganligi, ularga kam riskli, xavfsiz biznes qilish imkoniyatlarining mavjudligi;
- mintaqaviy bozorlarga chiqish murakkabligi;
- soliq tizimining nomukammalligi;
- mintaqaviy o'ziga xoslikka muvofiq elastik va segmentatsion davlat nazoratining yo'qligi;

- mintaqada, ayniqsa, tarmoqlarda biznes yuritish shartlariga mos keladigan alohida me'yoriy-huquqiy bazaning yo'qligi;
- mahalliy investorlarning huquqlarini himoya qilish;
- kommunal tashkilotlarning korrupsiyasi, sarf-xarajatlarning kichik firmalar uchun nomaqbuligi;
- shuningdek, nazorat qiluvchi tashkilotlar tomonidan haddan tashqari nazoratning tadbirkorlik tashabbuslariga to'sqinlik qiluvchi ta'siri mavjudligini ko'rsatadi.

Ushbu shartlarning barchasi biznes yuritishning tranzaktsion xarajatlarini oshiradi, mintaqadagi moliyaviy dinamizm harakatchanlikni kamaytiradi. Mintaqadagi kichik firmalar faoliyati uchun normativ-huquqiy platformaning nomuvofiqligi tartibga solish nuqtayi nazaridan kichik biznes vakillari va mintaqaviy nazorat organlari o'rtasida manfaatlar to'qnashuviga olib keladi. Buning natijasida mintaq ichkarisida iqtisodiy munosabatlarda burilish, iqtisodiy holatni sezilarli darajada beqarorlashtiruvchi hamda individual iqtisodiy manfaatlarni amalga oshirishning tartibsiz shakllarini shakllantirishga hissa qo'shadigan, mintaqaviy moliya institutlari faoliyatida samarali o'sish imkoniyatlarini cheklaydigan vaziyatlar yuzaga kelishi haqida Slivinskiy to'xtalib o'tgan [7].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Kichik firmalar raqobatbardoshligini oshirishning mintaqaviy muammolarini o'rganishda iqtisodiyotning turli tarmoqlari bo'yicha mintaqadagi faoliyat ko'rsatayotgan kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari o'rtasida so'rovnoma o'tkazish asnosida ushbu soha subyektlarining raqobatbardoshligi hamda uni oshirishga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni belgilash, o'rganish tahlil qilish asosiy tadqiqot metodologiyasi sifatida ishlatilgan. Shuningdek, mazkur yo'nalish bo'yicha aniqlangan mavjud muammolar hamda ta'sir qiluvchi asosiy omillarni chuqurroq o'rganish hamda amaliy xulosalar qilish maqsadida kichik firmalar raqobatbardoshligini oshirishning mintaqaviy muammolarini guruhlash asosida tahlil qilish o'tkazilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mintaqada faoliyat ko'rsatayotgan kichik firmalarning o'zaro raqobatlashishi, raqobatbardoshlik xususiyatlarini aniqlash, tadbirkorlarning raqobat va raqobatbardoshlik tushunchasi va ko'rsatkichlari bilan bog'liq fikrlarini, mintaqadagi va iqtisodiy tarmoqlaridagi raqobat muhiti, raqobatbardoshlikga ta'sir qiluvchi omillar, eng asosiysi, kichik firmalar raqobatbardoshligiga ta'sir yetayotgan mintaqaviy muammolarni o'rganish maqsadida jami, 8 ta kompleks savollardan iborat anketa so'rovnoma asosida ijtimoiy tadqiqot o'tkazildi. Savollarni tuzish va tanlashda mazkur yo'nalishda samarali tadqiqotlar o'tkazgan xorijiy olimlar Deniz Timurcin, Simla Guzel, E. Slivinskiylarning ishlanmalaridan tadqiqot metodologiyasi sifatida foydalanildi [5; 6; 7].

Anketa so'rovnomada mintaqamizning deyarli barcha tumanlaridan kichik korxonalarining ta'sischi, rahbar va moliyaviy xodimlari ishtirok qildi. To'plangan 150ga yaqin anketalardan mazmunan va shaklan mos va to'liq to'ldirilgan, yakullangan jami 100ta anketa so'rovnoma tahlil uchun tanlab olindi. Anketasi tanlab olingan respondentlarning 28 %i qishloq xo'jaligi, 12 %i sanoat, 19 %i qurilish, 13 %i xizmat ko'rsatish, 28 %i savdoda faoliyat ko'rsatayotgan bo'lib, mazkur kichik korxonalarining ta'sischi va rahbarlarning 82%i yerkak, 18 %i ayol kishi, 30 yoshgacha bo'lganlar 13 %ni, 30-40 yosh oralig'idagilar 40 %ni, 40-50 yosh oralig'idagilar 27 %ni, 50 yoshdan kattalar 20 %ni tashkil qildi.

Anketa so'rovnoma savollari kompleks ko'rinishda ya'ni ham savolga nisbatan munosabatni ifodalovchi hamda savol bo'yicha taklif qilingan omillarni (taklif qilish) tanlash bo'yicha shakllantirilgan bo'lib, respondentlarning savollar bo'yicha javob berish va tanlash, taklif berish imkoniyatlarini oshirishga mo'ljallangan. Tadqiqotni o'tkazish jarayonida respondent tadbirkorlar tomonidan savollarga munosabat bildirish, tanlash jarayoni ancha qiyin, murakkab tarzda va cho'zilgan holda kechdi. Bunga sabab sifatida respondentlarning firmalar operatsion faoliyati bo'yicha o'ta bandligi, bu kabi tadqiqotlarda oldin ishtirok yetmaganliklari, munosabat bildirishda ancha yehtiyotkor bo'lganliklarini ko'rsatishimiz mumkin.

Tadqiqotimizning tahliliy qismini dastlab, respondentlarning bevosita munosabat bildirishlari bilan bog'liq savollari asosida boshlashni o'rinli deb topdik. Xususan, 1-jadvalda kichik firmalar rivojlanishi uchun mintaqaning qulayligi bo'yicha berilgan javoblarga ko'ra umumiy holatda 89 foiz respondentlar mintaqani qulay deb, 11 foizi esa noqulay deb hisoblashini bildirgan. Tarmoqlar bo'yicha esa qishloq xo'jaligida 82 foiz tadbirkorlar mintaqani qulay deb, qolgan 18 foizi esa noqulay hisoblaydi. Sanoatda ushbu ko'rsatkich mos ravishda 83 va 17 foizni, qurilishda esa 95 va 5 foizni tashkil qildi. Mintaqa qulayligi bo'yicha eng past munosabat xizmat ko'rsatishda, ya'ni 77 foiz qulay, 23 foiz noqulay kuzatilgan bo'lsa, savdo sohasida kichik firmalarning 96 foizi mintaqani rivojlanish uchun qulay, deb hisoblanishini bildirgan.

1-jadval: Kichik firmalar rivojlanishi uchun mintaqaning qulayligi tahlili¹

	Savolga javob berish darajasi, foizda	Qulay deb javoblaganlar, foizda	Noqulay deb javoblaganlar, foizda
Kichik firmalar rivojlanishi uchun mintaqaning qulay yoki noqulayligi	100	89	11
Tarmoqlar bo'yicha			
Qishloq xo'jaligi	100	82	18
Sanoat	100	83	17
Qurilish	100	95	5
Xizmat ko'rsatish	100	77	23
Savdo	100	96	4

2-jadval: Kichik firmalar rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar tahlili²

	Savolga javob berish darajasi, foizda	Ijobiy deb javoblaganlar, foizda	Salbiy deb javoblaganlar, foizda
Kichik firmalar rivojlanishiga ta'sir qiluvchi ijobiy/salbiy omillar ko'pligi	100	94	6
Tarmoqlar bo'yicha			
Qishloq xo'jaligi	100	96	4
Sanoat	100	92	8
Qurilish	100	95	5
Xizmat ko'rsatish	100	77	23
Savdo	100	100	0

Mintaqada kichik firmalar rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillarni tahlil qilish maqsadida berilgan "Kichik firmalar rivojlanishiga ta'sir qiluvchi ijobiy/salbiy omillar ko'pligi" savoli bo'yicha ijobiy omillar ko'p deya munosabat bildirgan respondentlar 94 foizni, salbiy omillar ko'proq deb hisoblovchilar 6 foizni tashkil qilgan. Iqtisodiy tarmoqlar bo'yicha tahlil qilinganda esa ijobiy omillar ustunligini tasdiqlovchilar savdoda ko'pligini (100 foiz) hamda salbiy omillar ustun deb hisoblovchilar xizmat ko'rsatish sohasida (23 foiz) ekanligi kuzatildi. Shuningdek, sanoatda ham salbiy omillarni bartaraf qilish ustida ishlash lozimligi aniqlandi (salbiy omillar 8 foiz).

Mintaqada kichik firmalar rivojlanishi va raqobat muhitini shakllanishi bilan bog'liq omillarni aniqlash, asosiy ta'sir qiluvchi omillarni belgilash maqsadida respondent tadbirkorlarga jami 10 ta yo'nalishda omillar taklif qilindi. Tahliliy asosni ko'paytirish maqsadida respondentlardan birdaniga 3 ta omilni tanlash so'raldi (3 jadval). Tanlangan omillar tahlili natijasiga ko'ra kichik firmalar rivojlanishi eng ko'p bog'liq omillar sifatida:

1. Ishonchli savdo hamkorlari mavjudligi (ta'minot va sotuv bo'yicha);
2. Zaruriy infrastruktura mavjudligi;
3. Malakali ishchilar mavjudligi;
4. Soliq tizimi to'g'ri tanlanishi;
5. Kreditlash tizimi to'g'ri tanlanishi tanlanganligi aniqlandi.

Taklif qilingan omillar ichida respondentlar tomonidan eng ta'siri past omillar sifatida mahalliy hokimiyat aralashuvi va ta'siri hamda sifat menejmenti tizimi mavjudligi kabi omillar tanlandi. Mintaqada kelgusida kichik firmalarni yanada rivojlanishi uchun amaliy va zaruriy takliflar berish maqsadida asosan salbiy ta'sirni, ya'ni kichik firmalar rivojlanishiga salbiy ta'sir qiluvchi omillarni aniqlab olish maqsadida jami 9ta yo'nalishda salbiy omillarni belgilagan holda o'tkazilgan so'rovimiz natijalariga ko'ra zaruriy infrastruktura (yelektir energiya, tabiiy gaz, ichimlik suvi, transport kommunikasiyasi, internet)ning yetishmovchiligi; xom ashyo va butlovchi qismlarning yetishmasligi; malakali ishchilar yo'qligi (yetishmasligi) va soliq yukining yuqoriligi eng ko'p ta'sir qiluvchi salbiy omillar sifatida tanlandi.

1 Muallifning o'tkazgan so'rovnoma tadqiqotlari natijalaridan

2 Muallifning o'tkazgan so'rovnoma tadqiqotlari natijalaridan

3-jadval: Mintaqada kichik firmalar rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar tahlili³

Kichik firmalar rivojlanishiga eng katta ta'sir qiluvchi omillar	Jami tanlangan omillar soni	Jamiga nisbatan foizda
Soliq tizimi to'g'ri tanlanishi	43	14,33
Kreditlash tizimi to'g'ri tanlanishi	30	10,00
Raqobat muhiti pastligi	3	1,00
Raqobat muhiti yuqoriligi	26	8,67
Zaruriy infrastruktura mavjudligi	52	17,33
Xom ashyo va butlovchi qismlar ta'minoti mavjudligi	38	12,67
Malakali ishchilar mavjudligi	45	15,00
Sifat menejmenti tizimi mavjudligi	7	2,33
Ishonchli savdo hamkorlari mavjudligi (ta'minot va sotuv bo'yicha)	53	17,67
Mahaliy hokimiyat aralashuvi	3	1,00
Jami omillar to'plami	300	100,00

Respondentlar tomonidan mahalliy hokimiyat aralashuvi; ishonchsiz va imkoniyati cheklangan hamkorlarning ko'pligi va bozorda sifatsiz mahsulotlarning ko'pligi kabi salbiy omillar ham ko'rsatildi.

"Mintaqada kichik firmalar o'rtasida sog'lom raqobatni shakllantirish uchun Hukumat tomonidan qanday ishlar amalga oshirilishi kerak?" savolimizga respondentlar tomonidan Hukumat faoliyatini to'liq raqamlashtirishi; kichik firmalar faoliyatini maqsadli subsidiyalashni joriy qilishi; korrupsiyaga qarshi kurashishi; mintaqaga xorijiy korxonalar kirishini va xorijiy mutaxassislarni jalb qilinishini rag'batlantirishi; soliq va kredit imtiyozlarini bekor qilishi va erkin iqtisodiy (savdo, sanoat) zonalarini yaratishi kabi yo'nalishlar tanlandi.

4-jadval: Mintaqada kichik firmalar rivojlanishiga salbiy ta'sir qiluvchi omillar tahlili⁴

Kichik firmalar rivojlanishiga salbiy ta'sir qiluvchi omillar	Jami tanlangan omillar soni	Jamiga nisbatan foizda
Davlat organlarida korrupsiyaning mavjudligi	21	7,00
Imtiyozli kreditlash tizimida tanish bilishchilikning yuqoriligi	19	6,33
Qonun ustuvorligi darajasining pastligi	16	5,33
Soliq yukining yuqoriligi	37	12,33
Zaruriy infrastruktura (yelektr yenergiya, tabiiy gaz, ichimlik suvi, transport kommunikasiyasi, internet) ning yetishmovchiligi	62	20,67
Xom ashyo va butlovchi qismlarning yetishmasligi	52	17,33
Malakali ishchilar yo'qligi	43	14,33
Eksport va importning o'ta murakkabligi, bu yo'nalishlarda ishonchli hamkorlarning yetishmasligi (ta'minot va sotuv bo'yicha)	21	7,00
Nosog'lom va monopol raqobat muhitining mavjudligi	20	6,67
Mahalliy hokimiyat aralashuvi	4	1,33
Ishonchsiz va imkoniyati cheklangan hamkorlarning ko'pligi	4	1,33
Bozorda sifatsiz mahsulotlarning ko'pligi	1	0,33
Jami omillar to'plami	300	100,00

Respondent bo'lgan kichik firmalarning raqobatbardoshlik omillarini o'rganish maqsadida berilgan "O'zingizning kichik firmangiz nimasi bilan raqobatbardosh?" so'rovnomamizga javoban 26.67 foiz holatda javob bera olmaslik holati kuzatildi.

O'tkazilgan so'rovnomaga ko'ra mintaqada kichik firmalar raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha muammolar mavjudligi to'g'risidagi so'rovimizga barcha tadbirkorlar muammolar mavjud deb hisoblashlarini bildirishdi.

3 Muallifning o'tkazgan so'rovnomaga tadqiqotlari natijalaridan.

4 Muallifning o'tkazgan so'rovnomaga tadqiqotlari natijalaridan.

5-jadval: Mintaqada kichik firmalar o'rtasida sog'lom raqobatni shakllantirish uchun Hukumat tomonidan amalga oshirilishi kerak bo'lgan ishlar (omillar) tahlili⁵

Mintaqada kichik firmalar o'rtasida sog'lom raqobatni shakllantirish uchun Hukumat tomonidan qanday ishlar amalga oshirilishi kerak?	Jami tanlangan omillar soni	Jamiga nisbatan foizda
Korrupsiyaga qarshi kurashishi	47	15,67
Hukumat faoliyatini to'liq raqamlashtirishi	57	19,00
Soliq va kredit imtiyozlarini bekor qilishi	31	10,33
Mintaqaga xorijiy korxonalar kirishini va xorijiy mutaxassislarni jalb qilinishini rag'batlantirishi	35	11,67
Ta'lim tizimini raqobatbardosh kadrlar yetishtirishga yo'naltirishi	16	5,33
Kichik firmalar qimmatli qog'ozlar bozori tashkil qilinishi va ularni kapitallashuvini darajasini oshirishi	14	4,67
Erkin iqtisodiy (savdo, sanoat) zonalarini yaratishi	25	8,33
Mintaqadagi kichik firmalarga transfert (davlat yordami) to'lovlarini joriy qilishi	17	5,67
Kichik firmalar faoliyatini maqsadli subsidiyalashni joriy qilishi	57	19,00
Mahalliy davlat organlari ta'sirini kamaytirish	1	0,33
Jami omillar to'plami	300	100,00

Raqobatbardoshlikni oshirish bo'yicha asosiy muammolar sifatida quyidagi muammolar tanlandi: – Ishonchli hamkorlarining kamligi (ta'minot va sotuv bo'yicha), iqtisodiy erkinlikning qisman cheklanganligi, tartibga soluvchi tashkilotlar tomonidan biznesga yashirin bosim mavjudligi; Yashirin iqtisodiyot darajasining yuqoriligi; Firma rahbarlari va tadbirkorlarda raqobatbardoshlik va uni oshirish bo'yicha bilim va amaliy ko'nikmalarning pastligi; Mintaqadagi biznes munosabatlarda qarindosh urug'chilik va tanish-bilishchilikning yuqori darajada ekanligi; Bilimli raqobatbardosh xodimlarning kamligi va kapitallashish imkoniyatlarining pastligi (aksiyalarini emissiya qilish va ularni bahosini muntazam oshirish imkoniyati).

6-jadval: Mintaqada kichik firmalarning raqobatbardoshligini oshirish omillari tahlili

Mintaqamizda kichik firmalar raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha muammolar	Jami tanlangan omillar soni	Jamiga nisbatan foizda
Firma rahbarlari va tadbirkorlarda raqobatbardoshlik va uni oshirish bo'yicha bilim va amaliy ko'nikmalarning pastligi	41	13,67
Soliq stavkalarining yuqoriligi va soliq tizimining murakkabligi	20	6,67
Kredit foiz stavkalarining yuqoriligi va kreditlash tizimining noqulayligi	15	5,00
Kichik firmalar o'rtasida sog'lom raqobat darajasining pastligi	17	5,67
Bilimli raqobatbardosh xodimlarning kamligi	26	8,67
Mintaqadagi biznes munosabatlarda qarindosh urug'chilik va tanish-bilishchilikning yuqori darajada ekanligi	41	13,67
Yashirin iqtisodiyot darajasining yuqoriligi	53	17,67
Kapitallashish imkoniyatlarining pastligi (aksiyalarini emissiya qilish va ularni bahosini muntazam oshirish imkoniyati)	26	8,67
Ishonchli hamkorlarining kamligi (ta'minot va sotuv bo'yicha), iqtisodiy erkinlikning qisman cheklanganligi, tartibga soluvchi tashkilotlar tomonidan biznesga yashirin bosim mavjudligi	61	20,33
Jami omillar to'plami	300	100,00

Raqobatbardoshlikni oshirish bo'yicha asosiy muammolar sifatida quyidagi muammolar tanlandi: Ishonchli hamkorlarining kamligi (ta'minot va sotuv bo'yicha), iqtisodiy erkinlikning qisman cheklanganligi, tartibga soluvchi tashkilotlar tomonidan biznesga yashirin bosim mavjudligi; Yashirin iqtisodiyot darajasining yuqoriligi; Firma rahbarlari va tadbirkorlarda raqobatbardoshlik va uni oshirish bo'yicha bilim va amaliy ko'nikmalarning pastligi; Mintaqadagi biznes munosabatlarda qarindosh urug'chilik va tanish-bilishchilikning yuqori darajada ekanligi; Bilimli raqobatbardosh xodimlarning kamligi va kapitallashish imkoniyatlarining pastligi (aksiyalarini emissiya qilish va ularni bahosini muntazam oshirish imkoniyati).

⁵ Muallifning o'tkazgan so'rovnomaga tadqiqotlari natijalaridan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot mintaqadagi barcha kichik biznes subyektlari holati va muammolarini tavsiflaydi, deya olmaymiz. Shunday bo'lsa ham, tadqiqotimiz mintaq iqtisodiyotining deyarli barcha sohasi hamda tumanlarini qamrab olgani, qisman bo'lsa-da, ulardagi mavjud holatni tavsiflaganini, muammolarini aniqlaganligini asosiy muvaffaqiyat sifatida ko'rsatishimiz mumkin. Qo'shimcha ravishda ko'pchilik tadbirkorlarda bunday tadqiqotlarda ishtirok yetish, o'z fikr, mulohaza hamda tajribalari, korxonalarining ma'lumotlari bilan bo'lishish qiyinchilik keltirib chiqargani ta'kidlash joiz. Bu kabi tadqiqotlarni ko'proq o'tkazish ularda nafaqat kichik korxonalarni boshqarishdagi ilmiylikga intilishning oshishiga, balki ularni o'z ustida yanada ko'proq ishlashiga, o'z biznesi va mintaq iqtisodiyoti raqobatbardoshligi va rivoji uchun mas'uliyatini oshishiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 16-yanvardagi "Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va uning samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4417-sonli qarori.
2. "Raqobat muhitini yanada rivojlantirish va iqtisodiyotdagi davlat ishtirokini qisqartirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-6019. 06.07.2020.
3. "Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish, ishbilarmonlik muhitini yanada yaxshilash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-5087., 21.04.2021.
4. "2022 – 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60., 28.01.2022.
5. Turkiyede KOBllerin rekabet gucu va rekabet ustunlug'u sag'lamada kumelenmenin etkisi, Deniz Timurcin, t.c istanbul universitesi sosyal bilimlar enstitusu iktisat anabilim dali doktora tezi, aralik 2010-ISTANBUL).
6. KOBllerin rekabet gucunu artirmada ar-ge faaliyetleri^ bursa analizi, Simla Guzel, Uludag' Universitesi Iktisadi ve Idari Bilimler Fakultesi Dergisi, Uludag' Journal of Yeconomy and Society Ciit/Vol XXXIII, sayi/No. 1.2014 pp.95-118).
7. Slivinskiy Ye. V k.e.n DOI: 10.24411/2520-6990-2020-11375 Проблемы конкурентоспособности малого бизнеса в условиях глобализации, "Colloquium-journal"#4(56),2020 / pedagogical sciences.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 11-12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.